

همایش «توسعه پایدار، گردشگری و محیط زیست»

همایش تخصصی علمی - اجتماعی توسعه پایدار، گردشگری و محیط زیست در تاریخ 1394/11/20 در سالن سلام کرسی حقوق بشر و با همکاری مرکز تحقیقات و کرسی حقوق بشر، صلح و دموکراسی دانشگاه شهید بهشتی، کنسرسیوم جهانی قرق‌های بومی، سازمان‌های مردم نهاد - مؤسسه توسعه پایدار و محیط زیست (سنستا)، مکتب حرمت حیات، کانون عالی گسترش فضای سبز و حفظ محیط زیست ایران، انجمن زنان ایرانی و توسعه پایدار، ستاد مردمی نجات آشوراده - و با شرکت نمایندگان از سازمانهای دولتی حفاظت محیط زیست، جنگلها، مراتع و آبخیزداری، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، نمایندگان از مردمان بومی و جوامع محلی، اساتید، دانشجویان و کارشناسان متخصص در زمینه گردشگری و سازمانهای مردم نهاد مرتبط با گردشگری برگزار شد.

پس از تلاوت آیاتی چند از قرآن کریم توسط جناب آقای دکتر فدایی معاون آموزش کرسی حقوق بشر، صلح و دموکراسی و پخش سرود جمهوری اسلامی ایران، مراسم خوشامدگویی با سخنرانی جناب آقای دکتر حسین میرمحمد صادقی، رئیس مرکز و کرسی حقوق بشر، صلح و دموکراسی یونسکو انجام شد. وی در سخنان ارزشمندشان به تنوع اقلیمی، تاریخی و فرهنگی ایران و ارتباط تنگاتنگ بین گردشگری و محیط زیست اشاره کردند و تاثیرات مثبت منجمله شناساندن فرهنگی ایرانی به جهانیان، افزایش اشتغال زایی، افزایش درآمد اقتصادی کشور و تاثیرات منفی مثل بالا رفتن جرم و جنایت از طریق گردشگران را نیز مورد توجه قرار دادند.

سپس اولین پنل با ریاست سرکار خانم دکتر افشاری، مدیر محترم گروه حقوق زنان و سازمانهای غیر دولتی کرسی حقوق بشر، صلح و دموکراسی و سخنرانی خانم دکتر زاهدی متخصص در زمینه توسعه پایدار و استاد دانشگاه علامه طباطبایی و آقای مهندس خیراندیش متخصص در زمینه گردشگری پایدار، آغاز گردید. در ابتدای پنل خانم دکتر افشاری بیان داشت که امروزه صنعت گردشگری در کشور بدلیل رعایت نکردن ضوابط و الزامات سبب تخریب محیط زیست شده و روند معکوسی داشته است زیرا در قبال درآمدی که از گردشگری حاصل می شود باید هزینه های گزافی برای احیاء محیط زیست پرداخت شود به همین دلیل باید این صنعت در کشور به سمت گردشگری پایدار سوق داده شود.

سپس خانم دکتر زاهدی به معرفی گردشگری پایدار و بیان مسئله پرداختند و بیان کردند که گردشگری پایدار با الهام از تعریف توسعه پایدار بر یکپارچگی اقتصادی، حفاظت محیطی، تعهد بین نسل ها و مشارکت آحاد جامعه تاکید دارد و زمانی محقق می شود که کیفیت زندگی انسان ها در اثر گردشگری بهبود یابد و منابع اصلی

گردشگری برای آیندگان حفظ شود زیرا این منابع امانتی است در دست ما که باید به آیندگان منتقل شود. بنابراین گردشگری از نظر اکولوژیکی فعالیت سالمی نیست و ملتها در برقراری موازنه اکولوژیکی و پایداری موفق نبوده اند. به عبارتی دیگر، تاکنون فعالیتهای گردشگری کاملاً در تناقض با اصل پایداری بوده و توسعه عنان گسیخته گردشگری در راستای توسعه اقتصادی عامل اصلی خطراتی است که امروزه محیط زیست جهان و کشور را تهدید می کند و بطور کلی هر دو بخش عمومی و خصوصی در این تخریب نقش بسزایی داشته اند زیرا به عنوان حامی و مدافع طبیعت عمل نکرده و در واقع تیشه به ریشه خود زده اند.

در ادامه پنل اول، آقای مهندس خیر اندیش، گردشگری و آموزش محیط زیست را بیان کردند و به موضوع مهاجرت روستائیان و عشایر به شهرها و جمعیت کنونی 70٪ شهرنشینی اشاره کردند که نیاز مبرم به تفریح، تنوع و گردشگری دارند و این مطلب نیازمند آموزشهای میدانی زندگی سالم و حفاظت از محیط زیست می باشد که تاکنون در دنیا مغفول مانده است. در آموزش میدانی گردشگری، مرحله اول، آموزش در ابعاد مختلف، سپس مرحله بعدی تغییر بینش و در نهایت تغییر رفتار است. در این مسئله باید به گردشگران گوشزد کرد که دانش اساسی برای حفظ طبیعت در نزد مردمان بومی و جوامع محلی است و باید از این دانش بومی ارزشمند و توانمندی هایشان به نحو احسن استفاده کرد.

پنل دوم به ریاست جناب آقای پروفیسور محمدتقی فرور، رئیس هیئت مدیره مؤسسه توسعه پایدار و محیط زیست (سنستا) و رئیس کنسرسیوم جهانی قرقهای بومی، و حضور ارزشمند آقای دکتر اسلامی، متخصص در زمینه حقوق بشر و استاد دانشگاه شهید بهشتی، و سخنرانی خانم شیما امیری از عشایر ایل قشقایی، طایفه شش بلوکی، تیره هیبت لو و خانم مانیا خانگه از جامعه بومی و محلی قشم، فعال محیط زیست، امور آموزشی و فرهنگی در خصوص زنان بومی و جوامع محلی و آقای نورآقایی، رئیس هیات مدیره کانون انجمن های صنفی راهنمایان گردشگران سراسر کشور، تشکیل شد.

آقای دکتر اسلامی بیان داشتند که گردشگری در راستای ترویج صلح، دوستی و محبت است و تا زمانی که ما از این ارزشها دور هستیم نیازمند نشست هایی اینچنینی با حضور افراد موثر و متخصص در این زمینه می باشیم. گردشگری سبب ترویج و گسترش فرهنگ غنی جوامع بومی و محلی می شود و گردشگری در سه سطح زیر می تواند سبب ترویج حقوق بشر شود: 1) تربیت شهروند جهانی از طریق گفتگو و آشنایی با تنوع ها و تفاوت ها و پرهیز از خشونت، 2) ترویج و تحقق صلح پایدار و مسالمت آمیز در اثر گردشگری برجسته می شود و کمک به همزیستی مسالمت آمیز افراد با ایده ها، فرهنگ ها، ادیان و آداب و رسوم متفاوت می کند، 3) ترویج دموکراسی و مشارکت مردمی، گردشگری می تواند سبب آگاهی، ظرفیت سازی و توانمند سازی مردم شود که ارتقاء این

سه موضوع منتج به مشارکت بیشتر مردم به خصوص مردمان بومی و جوامع محلی در تعیین سرنوشتشان خواهد شد.

آقای دکتر اسلامی اظهار کرد که گردشگری همچنین می تواند آثار سوئی نسبت به محیط زیست داشته باشد و موارد نقض حقوق شهروندان بخصوص قشر آسیب پذیر جامعه از جمله زنان و کودکان را افزایش دهد. آقای دکتر فرور در سخنرانی خود به قرقهای بومی و گردشگری جامعه بنیاد پرداختند و بیان داشتند، سرزمینهایی که توسط خود مردمان بومی هر منطقه با دانش بومی خودشان مورد حفاظت قرار می گیرد قرق بومی نامیده می شود و بهتر است در این قرق ها از طرح های بومی استفاده شود نه طرح های بیگانه با منطقه، از آنجا که جامعه بومی تاریخ، فرهنگ، همبستگی، قوانین، قلمرو، نظام تصدی گری و مدیریت و ارتباطی خاص با طبیعت اطرافش دارد پس برای ایجاد هر طرحی در مورد گردشگری باید از حضور جامعه بومی کمک گرفت. به همین دلیل سنستا با گردشگری مطابق با ساختار بومی و تاریخی آن جامعه موافق است و بر روی گردشگری جامعه بنیاد کار می کند.

در ادامه خانم شیما امیری در مورد نقش و جایگاه مردمان بومی و جوامع محلی در بحث اکوتوریسم یا اکوتوریسم جامعه بنیاد صحبت کردند و در مورد الگوهای این نوع گردشگری تاکید کردند که این الگو برخلاف سایر الگوها با نگاهی از پایین به بالا شکل گرفته است و در این گردشگری مردمان بومی، هم گردانندگان و هم ذینفعان اصلی هستند.

سپس خانم مانیا خانگه در مورد نوعی دیگر از گردشگری جامعه بنیاد در جزیره منحصر بفرد قشم سخن گفتند، تا تاکید بر این نوع از گردشگری با فرهنگ غنی قشم باشد، وی در مورد شکل مردم بومی این جزیره، ثبت آن و نقشی که در باز توانمند کردن مردمان منطقه با احیاء دانش بومی آنها داشته، صحبت کرد و خاطر نشان کرد که اثر مثبت گردشگری جامعه بنیاد در نفع جمعی آن و احیاء مدیریت عرفی می باشد. آقای دکتر فرور هم در ادامه افزودند که پایه اصلی در این الگو آن است که منافع فردی در چارچوب منافع جمعی است.

جناب آقای نورآقایی در این پنل، به رهنمودهای سازمان جهانی گردشگری در مورد توسعه گردشگری پایدار پرداختند و جنبه های اقتصادی، محیطی و اجتماعی گردشگری پایدار را اظهار کرد. وی همچنین به مسائل مهمی چون رونق و رفاه محلی، کیفیت اشتغال، سودآوری اقتصادی، برابری اجتماعی، خرسندی بازدید کننده و غیره در گردشگری پایدار اشاره کرد.

سومین پنل با پرداختن به موضوع نقش دولت و بخش خصوصی در گردشگری پایدار و با حضور خانم دکتر جواهریان، مدیر کل دفتر توسعه پایدار و اقتصاد محیط زیست سازمان حفاظت محیط زیست، آقای دکتر مقدسی قائم مقام و رئیس شورای عالی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری، آقای پورحسینی معاون اداره کل

همکاری و توافق های ملی گردشگری و معاون دبیر کمیته ملی طبیعت گردی، آقای دکتر رئیس دانا اقتصاد- دان و استاد دانشگاه و به ریاست مهندس پارسی، دبیر کل کانون عالی گسترش فضای سبز و حفظ محیط زیست ایران و سخنگو و مدیر روابط عمومی ستاد مردمی نجات آشوراده، برگزار شد.

خانم دکتر جواهریان به اهداف توسعه هزاره و ام دی جی اشاره کرد و هدف هشتم از اهداف هفده گانه مربوط به رشد اقتصادی و اشتغال کامل را، که در هدف خرد خود به تدبیر و اجرای سیاستهایی برای ترویج گردشگری پایدار به منظور ایجاد شغل و ترویج فرهنگ و محصولات محلی تا سال 2030 پرداخته است، مورد بررسی قرار داد. وی پیوند بین محیط زیست و گردشگری را ناگسستنی و پایدار نامیدند و از آن به عنوان صنعت سبز گردشگری نام بردند.

آقای دکتر مقدسی به نقش سازمان جنگلها و مراتع در گردشگری پایدار به عنوان یکی از اعضای کمیته ملی طبیعت گردی اشاره کرد و تصریح کرد که این سازمان در حال انتقال سیاستهای تخصصی خود به سمت سیاستهای جامعه محور در مسئله استفاده از ظرفیت های جوامع بومی و محلی در امر حفاظت از طبیعت است. در ادامه آقای پورحسینی اظهار کرد، سازمان گردشگری به عنوان یک نهاد دولتی و متولی، سیاستی را تحت عنوان گردشگری منتهی به توسعه پایدار در پیش گرفته است و کمیته ملی طبیعت گردی وظیفه ایجاد و ارائه ساختارهای کسب و کار مبتنی بر توسعه پایدار را دارد که کار خود را با ایجاد اقامتگاه های بوم گردی شروع کرده است. وی به ترویج دانش گردشگری در کشور بصورت تخصصی تاکید داشت.

در انتهای پنل سوم، آقای دکتر رئیس دانا در مورد نقش و اهمیت بخش خصوصی در گردشگری پایدار بیان کرد که این مسئله به هیچ وجه در تقابل با دولت نیست ولی شرکتهای سهامی که به فعالیتهای توریستی و فعالیتهای سرمایه گذاری در هتل سازی و در بهره برداری از منابع وارد می شوند باید بدانند که محیط زیست متعلق به همه مردم ایران است نه شرکتهای سهامی، و نیروی کار مردمان بومی و جوامع محلی هر منطقه باید در آن منطقه گردشگری حکومت کند نه سرمایه، زیرا سرمایه بخشی از فعالیت اقتصادیست نه همه آن و توسعه اقتصادی بر مبنای توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست باید بر مبنای نیروی انسانی هر منطقه که در آنجا زندگی می کنند، متکی باشد. دولت ها باید از ثروتمند شدن طبقه پایین جامعه با بهره برداری درست از منابع طبیعی حمایت کنند نه طبقه مرفه جامعه. توریست های خارجی برای دیدن زیباییهای طبیعت و فرهنگ غنی و آداب و رسوم منحصر بفرد ایرانی به کشور ما سفر می کنند نه برای هتل ها و مراکز خریدی که سرمایه گذاران بخش خصوصی در مناطق بکر با تخریب محیط زیست احداث می کنند. و در نهایت وی اعتقاد به انتقال قدرت به سمت همه مردم داشتند نه صرفا انتقال به بخش خصوصی.

سخنرانان این پنل که با ریاست خانم دکتر فرناز افشار، کارشناس حقوق محیط زیست سنستا و استاد دانشگاه برگزار شد، به قرار ذیل بودند: خانم دکتر شاهسوند، استاد دانشگاه، فعال مدنی و محیط زیست، عضو و موسس انجمن زنان ایرانی و توسعه پایدار، آقای مهندس پارسی، دبیر کل کانون عالی گسترش فضای سبز و حفظ محیط زیست ایران و سخنگو و مدیر روابط عمومی ستاد مردمی نجات آشوراده و سرکار خانم سعادت‌تی فعال محیط زیست و عضو هیات تحریریه جمعیت زنان مبارزه با آلودگی محیط زیست و عضو ستاد مردمی نجات آشوراده.

خانم دکتر شاهسوند در ابتدای این پنل به نقش جنگل نشین‌ها در حفاظت از جنگل به عنوان منبعی برای تامین معاش آنان اشاره کرد و علت تخریب جنگل‌ها را مردمان شهری دانست نه جنگل نشینان و سپس نقش عشایر در حفاظت از مراتع را بیان کرد و از قوانینی که از حقوق مردمان بومی و جوامع محلی دفاع نمی‌کند، بشدت انتقاد کرد و علت اصلی مهاجرت به شهرها را ناشی از یک برنامه ریزی غلط دانست و در نهایت نقش جوامع بومی و محلی را در گردشگری پایدار با کمک و حمایت سازمانهای مردم نهاد بسیار مهم و قابل توجه بیان کرد.

سرکار خانم سعادت‌تی از تجارب ارزنده سازمانهای مردم نهاد و نقش موثر آنان در گردشگری پایدار سخن گفت و نقش این سازمانها را از بخش دولتی بسیار پررنگ تر دانست. وی به طرح گردشگری ناپایدار در جزیره آشوراده انتقاد کرد و آنرا نقض صریح کنوانسیون رامسر بیان کرد. این فعال محیط زیست در ادامه افزود نقش سازمانهای مردم نهاد در تشکیل ستاد نجات مردمی آشوراده، نقطه عطفی در جلوگیری از این طرح ناپایدار است. سپس مهندس پارسی، سازمانهای مردم نهاد را به عنوان بخش متخصص ولی غیر دولتی، عامل اصلی همبستگی مردم دانست و اشاره کرد که عدم فعالیت این سازمانها سبب گسترده شدن دولت و در نتیجه درست انجام نشدن کارهاست و اگر وظایف دولت در بخش گردشگری چه در اجرا و چه در نظارت بر عهده سازمانهای مردم نهاد گذاشته شود، این گردشگری پایدارتر خواهد بود.

خانم دکتر افشار در انتهای پنل به ضوابط موجود در زمینه گردشگری اشاره کرد و بیان داشت که دولت در زمینه حفاظت از محیط زیست فقط مسئولیت ندارد بلکه باید به مردم پاسخگو باشد و این مسئله پاسخگویی دولت در حقوق بین الملل محیط زیست نیز، مطرح شده است و در کشور وظیفه سازمانهای مردم نهاد است که از یک طرف با ارتقاء آگاهی مردم و مشارکت آنان، دولت را در قبال توسعه پایدار، گردشگری پایدار و حفاظت از محیط زیست در تمامی ابعاد آن، وادار به پاسخگویی کنند و از طرف دیگر دولت را به سمت حمایت و پشتیبانی از مردم بخصوص جوامع بومی و محلی سوق دهد تا بتوان گردشگری جامعه بنیاد را در کشور نهادینه کرد. وی حضور و مشارکت حقوقدان‌ها را در این خصوص بسیار ارزنده و مهم دانست.

در اختتامیه همایش، سرکار خانم دکتر افشاری و آقای پروفسور فرور، به جمع بندی مطالب مطرح شده در پنل ها پرداختند. سرکار خانم دکتر افشاری پس از تشکر از حمایت و حضور مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، دانشگاه آزاد اسلامی دماوند، موسسه توسعه پایدار و محیط زیست (سنستا) بر این اعتقاد بودند که باید باز تعریفی از گردشگری پایدار شود تا بتوان این صنعت را به نحو احسن در کشور، توسعه داد. آقای دکتر فرور در انتها از مرکز تحقیقات و کرسی حقوق بشر، صلح و دموکراسی و تمامی دست اندرکاران این مجموعه تشکر و قدردانی کرد و همچنین از برنامه کمک های کوچک تسهیلات محیط زیست جهانی (SGP) و GEF تشکر کرد و آنها را عاملین اصلی کمک به طرح اکوتوریسم جامعه بنیاد دانست. وی اظهار کرد تنها طرحی که در برانگیختن، توانمند کردن و کمک به جوامع بومی و محلی در سازمان ملل موفق بوده است، طرح کمک های کوچک تسهیلات محیط زیست جهانی است. آقای دکتر فرور در ادامه افزود، بزودی سازمان ملل متحد تعدادی از قرق های بومی ایران را که اسناد آن توسط موسسه سنستا به این سازمان ارائه شده است، به رسمیت خواهد شناخت. و تصریح کردند که برای رسیدن به هدف گردشگری پایدار باید بخش دولتی، دانشگاهیان و مردم بخوبی آموزش ببینند تا بتوانند توریست ها را در جهت مثبت هدایت و از نابودی و تخریب محیط زیست جلوگیری کنند.